

BESZÁMOLÓ

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

„Zöld Forrás” című programja (Kövi) által támogatott

SZŐDRÁKOSI PROGRAM

Természetközeli élőhelyek vizsgálata, védelme és rehabilitációja

II. ütem: 2006

megvalósításáról

Támogatási cél:

1.3.2. Barátságos természetvédelem

Tavorozsa Környezet- és Természetvédő Egyesület

2006. július

1. A program címe és rövid leírása:

Sződrákosi Program (II. ütem, 2006)

- Természetközeli élőhelyek vizsgálata, védelme és rehabilitációja -

A kiemelten közhasznú Tavirózsa Környezet- és Természetvédő Egyesület 2003. nyarának végén, a KvVM támogatásával indította el a Sződrákosi Programot (a továbbiakban: Program).

A Program egyes projektjei:

1. Kisvízfolyások és tavak vizsgálata, védelme és rehabilitációja
2. Lápok vizsgálata, védelme és rehabilitációja
3. Felszín alatti vizek vizsgálata és védelme
4. Száraz gyepek vizsgálata, védelme és rehabilitációja
5. Tájképvédelmi projekt
- 5.a. Illegális hulladéklerakók felmérése alprojekt
- 5.b. Egyedi tájértékek kataszterezése alprojekt
6. Környezeti nevelés és szemléletformálás

Az I. ütemben (2003-2004) a Sződrákosi-patak menti lápok és kisvízfolyások állapotfelmérésére került sor. 2006-ban, a II. ütem keretén belül a REC, illetve közvetve az UNDP/GEF támogatásával természetvédelmi kezelést és rehabilitációs munkákat is végeztünk veresegyházi vizes élőhelyeken.

A KvVM segítségével tette lehetővé a 2. és a 6. sz. projektek folytatását, illetve a 4. sz. projekt megkezdését. Veresegyházon és térségben 2006-2007 folyamán értékes természeti területek állapotfelmérését végeztük el. Ezek a következők voltak:

1. Álomhegyi-láp Természetvédelmi Terület (nyugati rész) - ex lege védett láp
2. Források Természetvédelmi Terület - ex lege védett láp
3. Kis Forrás-felső Természetvédelmi Terület - ex lege védett láp
4. Orchideás-rét – helyi védelemre érdemes természeti terület
5. Medve-láp – helyi védelemre érdemes természeti terület
6. Reveteki-homokpuszta – helyi védelemre érdemes természeti terület

A Program II. ütemének célja a botanikai és ökológiai állapotfelmérés volt, mely a természetvédelmi kezelési tervek elkészítéséhez, illetve a helyi védetté nyilvánítások megalapozásához szükséges.

2. A program megvalósításának szakmai összefoglalása (a pályázati útmutatóban foglaltak szerint) az elért eredmények részletezése (számszerűsíthető eredmények esetén az elért eredmények számszerűsített bemutatása szükséges):

Egyesületünk kezdeményezésére a helyi védelemre érdemes területek (Orchideás-rét, Medve-láp, Reveteki-homokpuszta) védetté nyilvánítási folyamatának fontos lépése történt meg: a tulajdonos Veresegyházi Önkormányzat Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Bizottsága határozatban foglalt állást az élőhelyek védelmének szükségességéről:

„2/2007. (I. 15.) KMB határozat:

1.) Veresegyház Város Önkormányzatának Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Bizottsága javasolja a képviselő-testületnek

- a **Medve-láp** (041/6 hrsz),
- a **Laposközi-rét** (a Dózsa Gy. u. folytatása és a fenyves közötti terület),
- az **Ivacs-tó** (2284 hrsz),
- a **Delta-láp** (981/57),
- a **Folyás-patak mente természeti területei** (017/2-3, 10 hrsz),
- a **tervezett Álomhegyi tározó területének egyes vizes élőhelyei**,
- a **Malom-tó gátjától nyugatra elterülő lápos terület**,
- az **Orchideás rét** (a Pamut-tó és a Fenyves közötti terület),
- a **Reveteki-homokpuszta**,
- valamint a **Viczián telep mögötti bányató helyi szintű védetté nyilvánítását.**

Határidő: Soron következő képviselő-testületi ülés.

Felelős: Tatár Sándor elnök”

2. Projekt:

Lápok vizsgálata, védelme és rehabilitációja

1. Álomhegyi-láp Természetvédelmi Terület (nyugati rész)

A Mogyoród északi határában elhelyezkedő, két nagy területből álló Álomhegyi-lápot szántók és parlagon hagyott mezőgazdasági területek övezik. Nyugati (kb. 25 ha-os) területe a Szódrákosi-patak mellékágának, a Folyás-pataknak a felső szakaszát, illetve forrásának két oldalát kíséri végig. A keleti lápfoltról (kb. 30 ha) még 1996-ban készült botanikai állapotfelmérés (Házi 1997). A nyugati rész élővilága ez idáig ismeretlen volt. Terepi munkánk során összesen 44 növényfajt találtunk, ami átlagos fajgazdagságot jelent a térség lápjaihoz viszonyítva. A jelentősebb növénytársulások a következők:

- *Calamagrosti-Salicetum cinereae* (összborítása meghaladja a 60%-ot),
- *Caricetum acutiformis*,
- *Phragmitetum communis*,
- *Succiso-Molinietum hungaricae*. (jelentős méretű foltokkal)

A területen nagy számban fordul elő a védett fehér zászpa (*Veratrum album*).

A veszélyeztető tényezők közül az inváziós fajok nagyarányú jelenléte [elsősorban az aranyvessző fajok (*Solidago spp.*)] és a klímaváltozás hatása figyelhető meg (csapadékhiány okozta talajvízszint-csökkenés). Potenciális veszélyt jelentenek a lecsapolás és a faültetvények (nemes nyaras) létrehozása (a láp szomszédos, keleti területén ezek megfigyelhetők).

Az értékes lápi vegetáció hosszú távú megőrzése érdekében a folyamatos vízellátottság biztosítása (vízelvezető árkok elzárása) és az özöngyomok kaszálása a legfontosabb feladat.

2. Források Természetvédelmi Terület - ex lege védett láp

A körülbelül másfél hektárnyi láp Vácrátót lakóövezetétől keletre húzódik, észak-déli irányban. Egy felhagyott gyümölcsös és egy tarra vágott nemesnyaras kíséri. Vízellátottsága még a jelentős aszály ellenére is megfelelő (a terület északi végében található gémeskútban 2007. júniusában a vízszint kb. 1 méter mélyen volt).

A térség lágjai között a Források TT relatíve fajgazdagnak számít, összesen 70 növényfajtalálunk. A lág növénytársulásai:

- *Caricetum acutiformis*,
- *Caricetum ripariae*
- *Juncetum subnodulosi*
- *Phragmitetum communis*,
- *Succiso-Molinietum hungaricae*.

A kékperjés réteken tömeges az ördögharaptafú (*Succisa pratensis*) és előfordul a védett mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*) is. (Megjegyzendő, hogy a lág környékén a fokozottan védett gyurgyalag hangját is hallani lehetett.)

A veszélyeztető tényezők közül a legnagyobb gondot az inváziós aranyvessző (*Solidago spp.*) és a parcellázások jelentik. A terepen tapasztalt jelek alapján az új lakóterület egészen a lág nyugati határáig fog húzódni, és a magas talajvízszint miatt a későbbi lecsapolás is eléképzelhető. Mivel a térségben gyakori probléma a mélyen fekvő területeken az illegális hulladéklerakás (és esetenként a szennyvíz-ürítés is), ezek potenciális veszélyt jelentenek a lágpra.

3. Kis Forrás-felső Természetvédelmi Terület - ex lege védett lág

A meszes talajú forráslág a Vácrátóti Botanikuskertről néhány száz méterre délre, a Szódrákosi-patak keleti partja mentén, nyugatra néző, enyhén meredek domboldalban található. A lág feletti dombtetőn szárazgyep terül el ritkás fiatal akáccsal, fekete és fehér nyárral. Védett növényei a budai imola (*Centaurea sadleriana*) és a kései szegfű (*Dianthus serotinus*). A lágpot a domb aljában, illetve a völgyben patak menti puhafás ligeterdő szegélyezi.

A forráslág alacsony fajszáma (35) az élőhely jelegéből és kis méretéből adódik. Védett fajokban azonban viszonylag gazdag: gyakori a széleslevelű gyapjúsás (*Eriophorum latifolium*), de előfordul a kormos csáté (*Schoenus nigricans*) és a mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*) is.

Növénytársulás: *Juncetum subnodulosi*.

Tipikus forráslági növénytársulás nincs az élőhelyen, de mint ritka élőhely feltétlenül meg kell őrizni. Fennmaradását leginkább a klímaváltozás okozta csapadékhiány fenyegeti.

4. Orchideás-rét – helyi védelemre érdemes természeti terület

Az Orchideás-rét a veresegyházi Pamut-tó keleti oldala és a Fenyves között található, részben fűbokrokkaal, fehér-, fekete nyárral és erdei fenyővel benőtt homoki lágprét. Mivel a tóparttól mindössze néhány méterre helyezkedik el, a magas talajvízszint folyamatosan biztosított.

A Fenyves alatti meredek homokfalat meszes talajú nyílt homokpusztai vegetáció (*Festucetum vaginatae*) borítja a védett homoki imolával (*Centaurea arenaria subsp. tauscheri*) és fényes poloskamaggal (*Corispermum nitidum*).

A rét a hasonló térségi élőhelyekhez képest átlagos fajgazdagságú (52 növényfaj). Védett növényfajai: hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), vitézkosbor (*Orchis militaris*), mocsári kosbor (*Orchis laxiflora subsp. palustris*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), tarka zsurló (*Equisetum variegatum*). (Utóbbi növényfaj a térségben igen ritka.)

Növénytársulása: *Molinio-Salicetum rosmarinifoliae*.

A veszélyeztetető tényezők a magas aranyvessző terjeszkedése, és a beerdősülés, cserjésedés (erdei fenyő és gyalogakác) említhető meg. Ezek mellett esetenként az illegális hulladéklerakás és a motoros közlekedés károkat okoz (krosszmotor, quad). A legfontosabb természetvédelmi kezelési feladatok az özöngyomok kaszálása és a beerdősülés megakadályozása. A gyalogakác bokrokat teljesen el kell távolítani a területről.

Terepi akció a Tavirózsa Egyesület Ivacsi Természetvédő Csapatával (ITCS)

A helyi általános iskolásokból álló ITCS 2007. május 24-én kirándulást tett az Orchideás-réten. Ennek során megismerkedhettek a rét természeti értékeivel és a veszélyeztetető tényezőkkel. A természetvédelmi akció fő célja a lápréten terjeszkedő, az orchideákat elnyomó erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) visszaszorítása volt. A részt vevő 12 gyermek összesen 570 db., 10 és 80 cm közötti facsometét távolított el a területről.

5. Medve-láp – helyi védelemre érdemes természeti terület

A lápfolt Veresegyház délnyugati határában, a Medve Otthon melletti Fenyvesben található. A terepi nyomok alapján megállapítható, hogy a fenyvesítés során (feltételezhetően az 1960-as években) a lápra is telepítettek erdei fenyőt, de ez a magas talajvíz miatt kipuштult. Védett növényfajai a térségben ritka kígyónyelv páfrány (*Ophioglossum vulgatum*), a kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*) és a hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*). Növénytársulása: *Succiso-Molinietum hungaricae*

A legnagyobb gondot a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) és az esetenkénti illegális hulladéklerakás jelenti.

4. Projekt:

Száraz gyepek vizsgálata, védelme és rehabilitációja

6. Reveteki-homokpuszta – helyi védelemre érdemes természeti terület

A homokpuszta a veresegyházi Revetek lakóterület és Erdőkertes lakóövezete között helyezkedik el, a vonatsínektől keletre. Társulása a meszes talajú nyílt homokpuszta (*Festucetum vaginatae*). Védett növényei a budai imola (*Centaurea sadleriana*), a kései szegfű (*Dianthus serotinus*) és a homoki árvalányhaj (*Stipa borysthenica*).

Az inváziós fajok [selyemkóró (*Asclepias syriaca*), fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*)] terjedése, illetve a beerdősülés mellett az illegális hulladéklerakás jelenti a legnagyobb veszélyt az élőhelyre.

Egyesületünk javaslatára a Veresegyházi Önkormányzat nem csak a parlagfűvel, hanem a selyemkóróval fertőzött területek kezelését is tervbe vette. Az Önkormányzat Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Bizottságának határozata így szól:

„2007. (VI. 28.) KMB határozat

A bizottság javasolja, hogy:

- 1.) az Önkormányzat „parlagfű forró vonalat” hozzon létre,
- 2.) GAMESZ szakdolgozói készítsenek „parlagfű térképet”
- 3.) az Önkormányzat tűzze ki célul a további allergén növények, valamint a selyemkóró fertőzöttség felmérését, és későbbiekben ezek csökkentését.

A határozatot a legközelebbi képviselő testületi ülésen kell előterjeszteni.

Határidő: 2007. szeptember

Felelős: Tatár Sándor elnök

További részletek és fotók a Mellékletben találhatóak! (Sződrákosi Élőhely Adatbázis 1.0)

6. Projekt:

Környezeti nevelés és szemléletformálás

A Program megvalósítása során a következő környezeti szemléletformálási/nevelési és lobbizási tevékenységeket végeztük el:

- Határozat elfogadtatása Veresegyház Város Önkormányzata Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Bizottságával a helyi védetté nyilvánítással kapcsolatosan [2/2007. (I. 15.)]
- Határozat elfogadtatása a Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Bizottsággal az inváziós selyemkóró visszaszorítása érdekében [2/2007. (VI 28.)]
- Cikk megjelentetése egy térségi lapban a Programról (Tatár S.: Program természeti területeink megőrzésére. Jó tudni. 2007. június. Veresegyház és térsége)
- Az Ivacsi Természetvédő Csoport természetvédelmi akciója az Orchideás-réten (2007. május 24.)
- A lakosság tájékoztatása a Programról és eredményeiről egyesületünk honlapján és a Tvirózsa Rádióban (2006-2007).

3. A támogatási szerződésben előírt feltételek teljesítésének ismertetése:

A támogatási szerződésben vállalt összes munkát elvégeztük:

- Összefoglaló jelentés elkészítése a hat felmért élőhelyről,
- Poszter elkészítése a Program megvalósításáról,
- A beszámoló és az összefoglaló jelentés megküldése a KvVM Természetvédelmi Hivatalának és a területileg illetékes Duna-Ipoly Nemzeti Parknak.

MELLÉKLETEK

Szódrákosi Élőhely Adatbázis 1.0 (6 oldal)
Terepfotók (3 oldal)
A Programról megjelent cikk másolata (1 oldal)
Poszter a Programról (1 oldal)